

BAŠTINA

ARHEOLOZI SE VRAĆAJU NA VUČEDOL

Nakon desetogodišnje stanke, na proljeće ponovno počinju arheološka istraživanja Vučedola / Razminirano je 100.000 četvornih metara nalazišta, što je bio preduvjet za početak arheoloških radova / Nastavkom iskapanja, koja će voditi dr. Aleksandar Durman, autor studije i izložbe »Vučedolski Orion – najstariji europski kalendar«, započinje ostvarivanje projekta »Vučedol, arheološko-turistički park«

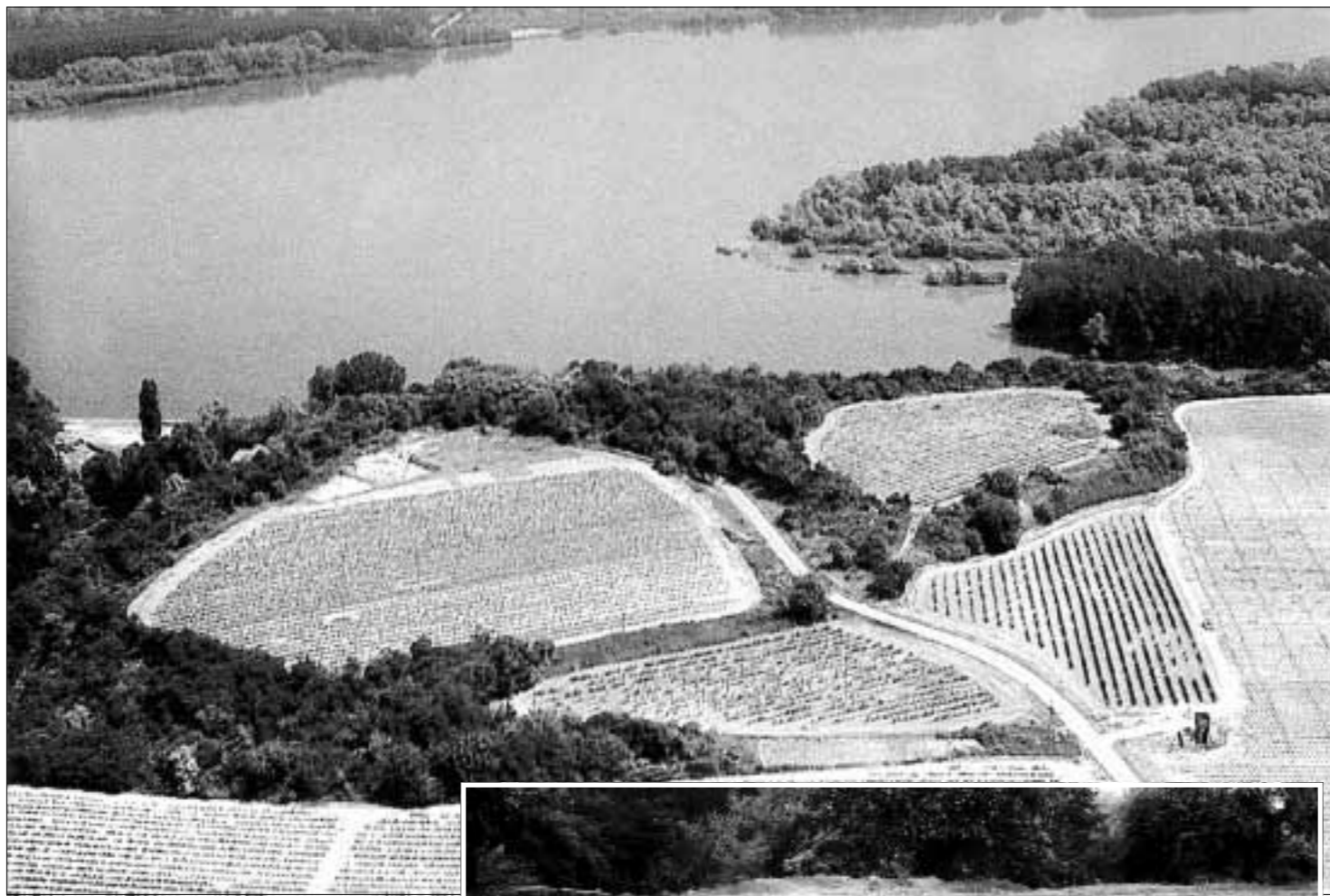
VUKOVAR, 8. siječnja – Na proljeće bi, nakon desetogodišnje stanke zbog srpske agresije na istočnu Slavoniju i ratnih posljedica koje se na vukovarskome području još uklanjaju, ponovno trebala početi arheološka iskapanja na glasovitu arheološkom lokalitetu Vučedolu kod Vukovara.

»S povratkom arheologa počinjemo ostvarivati projekt 'Vučedol, arheološko-turistički park' u kojem na oko tri hektara površine, na kojoj je smješteno nalazište, želimo ponuditi novu viziju pristupa arheologiji«, ističe Ruža Marić, ravnateljica Gradskega muzeja u Vukovaru. Kanimo osmisliti i osnovati arheološke radionice, istraživačko središte, arheološku školu i radionicu starih obrta, koje bi bile smještene u izvorno obnovljenim nastambama iz doba vučedolske kulture. Također bi bili ustanovljeni arheološki park i muzej, a sve bi bilo upotpunjeno turističkom i ugostiteljskom ponudom koja bi se također temeljila na prepoznatljivosti vučedolske kulture. »Želimo to izvanredno vrijedno arheološko nalazište što više približiti posjetiteljima«, kaže ravnateljica Gradskega muzeja, po struci i sama arheolog. Dodala je kako je dosadašnjim istraživanjima Vučedola otkriveno samo deset posto arheološkog lokaliteta, a to nudi neslućene mogućnosti daljnjih istraživanja.

Bogata ostavština skupine Indoeuropska koje su na tome području živjele i stvarale vlastitu kulturu 3000 godina prije Krista, proširivši je na današnjih deset srednjoeuropskih i istočnoeuropskih država, postat će tako opet predmetom istraživanja brojnih arheologa, a nositelj cijelog projekta je vukovarski Gradski muzej.

Ravnateljica te kulturne ustanove Ruža Marić s ponosom ističe kako je sve spremno za proljetni početak arheoloških istraživanja na Vučedolu. Taj lokalitet poznat je otprilike stotinjak godina, a prva sustavna istraživanja provedena su 1938., kad je vučedolska kultura i potvrđena kao novootkrivena kultura, a Vučedol mjestom njezina nastanka. Te iste godine pronađena je na Vučedolu i keramička posuda u obliku ptice nazvana »Vučedolska golubica«. Toj skulpturi što se danas čuva u Arheološkom muzeju u Zagrebu, koji je bio i pokretač prvih iskapanja na Vučedolu, posebice važna uloga pripala je 1991. godine, u vrijeme srpske agresije na Vukovar, kada je postala simbolom nade i vjere u pravdu tišuća i tisuća Vukovaraca proteranih iz vlastitih domova, a i danas je najprepoznatljiviji simbol Vukovara.

Nova sustavna istraživanja počela su

Istraženo samo deset posto lokaliteta: Vučedol

1984. pod vodstvom dr. Aleksandra Durmana, autora vrlo zapažene izložbe »Vučedolski Orion – najstariji europski kalendar«, postavljene u listopadu 2000. u dvorcu Eltz u Vukovaru. Po riječima Ruže Marić taj cijeni arheolog vodi ču i skupinu arheologa koja će na proljeće početi nova istraživanja na Vučedolu.

Prvi uvjet za pokretanje projekta već je ispunjen. Od mina postavljenih u srpskoj okupaciji vukovarskoga područja prošle je jeseni očišćeno oko 100.000 četvornih metara arheološkog nalazišta Vučedola te istoimena izletišta pokraj Dunava koje se nalazi iz arheološki lokalitet. Miniran je još pojas od 300.000 četvornih metara od Vučedola do Vukovara, razminiranje kojeg je, po riječima člana Poglavarstva Vukovarsko-srijemske županije Luke Kalinića, jedna od glavnih zadaća u toj županiji. Svr-

Vučedolska kuća: Bit će dio arheološkoga parka

šetak toga posla ne bi, međutim, trebao utjecati na početak arheoloških istraživanja koja bi, osim neporecive znanstvene vrijednosti, trebala biti i poticaj na povratak

oko 14.000 Vukovaraca, koliko ih je još u prognostvu.

ŽELJKO DRAŽENOVIC (HINA)

VUČEDOLSKI ORION U SUVREMENOM KALENDARU

ZAGREB, 8. siječnja – Vukovarska izložba »Vučedolski Orion – najstariji europski kalendar«, što se temelji na istraživanju i znanstvenim spoznajama arheologa dr. Aleksandra Durmana, popraćena je ne samo iscrpnim dobro ilustriranim katalogom (ustvari znanstvenom studijom) već i kalendarom za 2001. godinu, koji je tiskao Gradski muzej Vukovar (za izdavača – ravnateljica Muzeja Ruža Marić). Time je zaokružen projekt koji su zajednički realizirali Arheološki muzej u Zagrebu, Gradski muzej Vinkovci i Gradski muzej Vukovar. Prije no što izložba u proljeće stigne u Zagreb, dio toga izložbenog materijala može se vidjeti reproduciranog (fotografije Robert Valai) i u izvanredno dizajniranom (Ivan Antonović) kalendaru raspacavanom u cijelosti Hrvatskoj.

Krajem 2000. obznanjen, a uvršten u kalendar za 2001. godinu, »Vučedolski Orion« i ono što mu je prethodilo ukrajno se i tekstualno u njemu obrazložilo. Prikazano je stoga vučedolsko poimanje svijeta iskazano na njihovoj keramici – prije svega terinama i kadijama, značenjem kojih je više ritualno (obredno) no praktično. Na tim posudama mogu se iščitati različiti prikazi obzora i voda na kojima pliva Zemlja, dnevno rađanje zore i sunca, ali i proljeća s kojim je započinjala nova godina te godišnja doba sa znakovitim zvjezdama na ponoćnom nebu. To su Orion, Labud, Kasiopeja, Pegaz s Ribama, Bližanci i Plejade, znakovi kojih se javljaju na tim posudama.

No, jedan takav oslikani lonac iz vučedolskog sloja, pronađen u Vinkovcima, predstavlja najraniji cjeloviti eu-

ropski (indoeuropski) kalendar s relevantnim zvijezdama u četiri godišnja doba. Datira se oko 2600. godine prije Krista, što znači da je istovremeno sa sumerskim i egipatskim. Ali nije njihova kopija, jer je uspostavljen na daleko sjevernijem 45. paraleli. Na toj posudici kalendaru predočena su ona zvijezda koja obilježavaju određena godišnja doba u trenutak sutona, koji je prvi orijentir večernjeg dijela neba.

Vučedolska je godina počinjala s proljetnom ravnodnevnicom, kada je Sunce simbolički nadvladalo najvažnije zimsko zvijezde Orion. Tu večer Orionov pojas se zakratko posljednji put pojavio na noćnom nebu i nestao s njega za više mjeseci. Ta slučajna koincidencija, kako je ustanovio dr. Durman, nije promakla Vučedolcima te im je pomogla da odrede prvi dan godine. Otuda i ime

LEKSIKOGRAFIJA

MONUMENTALNI RJEČNIK MOLIŠKIH HRVATA

U povodu novoga kručkoga rječnika Waltera Breua i Giovannija Piccolija u suradnji sa Snježanom Marčec »Dizionario croato molisano di Acquaviva Collecroce«, Campobasso, 2000.

JOSIP LISAC

O pćenito se može istaći da poznavanje leksika hrvatskih štokavskih govora nije dovoljno dobro, ali se i na tom području u posljednjim desetljećima stanje popravlja. Popravljanje stanja osobito se odnosi na dva dijalekta, slavonski i zapadni bosanskohercegovački. U slavonskom dijalektu prilično je znatne zasluge stekao Stjepan Sekereš nizom manjih rječnika, a zaslužni su i Latinka Golić i Martin Jakšić. U zapadnom dijalektu nezaobilazno je ostvarenje Rečnik bačkih Bunjevaca Marka Peića i Grge Bačlije, uz manji »Sumartinski rječnik« Pavice Novaković; taj je brački rječnik dođue davno napisan, ali je objavljen godine 1994.

Već otprije postoji rječnik ninskoga govora Ljubomira Maštrovića pa, dakle, imamo stanovitu orijentaciju glede leksika toga dijalekta. Ne zna se je li dovršen rječnik livanjskoga govora pokojnoga Mirka Jurkića, a svakako bi ga trebalo objaviti ako za to postoje uvjeti. Međutim, u pogledu rječnika posebna je pozornost posvećivana moliškim Hrvatima, gdje se potvrđuje da su znatno trajno jako zanimali periferni hrvatski govori (osobito čakavski), pa tako i moliški.

Moliški Hrvati iselili su se iz zaleđa Makarskoga primorja potkraj 15. i u 16. stoljeću, a trajno su se smjestili u pokrajini Moliše, u provinciji Campobasso, u Italiji nasuproto otoku Visu, i to nekoliko desetaka kilometara od grada Termolija što se nalazi na jadranskoj obali. Žive u tri naselja (Kruč, Mundimitar, Stiflić) zapadno od Termolija u kojima je prije stotinu godina bilo oko 4800 duša, po prilici dvostruko više nego danas.

Oni su štokavci ikvaci karakterizirani suglasničkom skupinom št (npr. guštarica ili gušterica, dok bi čakavci imali šć, npr. gušćerica). Ti su govori rano zainteresirali znanost, a osobito je važno da je monografiju o njima 1911. objavio Milan Rešetar. Stovije, Rešetar je u obradbu uključio i rječnik s kojih 1300 natuknica. Rukopisni rječnik Kruča 1967. je pripremio Giovanni Piccoli s preko 2600 riječi. Manje su samostalni rječnici Kruča iz pera nedavno preminuloga Božidara Vidova i iz pera Tatijane Crisman. Angelo Genova prije desetak godina popisao je oko 1800 riječi iz Stiflića.

Dakle, napora je bilo dosta, ali tek smo prošle godine dobili dva monumentalna djela, rječnik Kruča i rječnik Mundimitra. To su svakako veliki događaji, a kako ovdje

govorimo o kručkome rječniku, ističem da su autori mundimitarskoga rječnika Agostina Piccoli i Antonio Sammartino; objavljen je u nakladi Fondazione »Agostina Piccoli« Montemitro i Matice hrvatske Zagreb. Pokazuje se, kako vidimo, da su s područja jednoga od štokavskih dijalekata leksikografski najbolje obrađeni hrvatski govori u Italiji. To i nije posebno čudno kada se zna da ti govori dobro čuvaju staro hrvatsko govorno stanje.

Kručki rječnik djelo je Giovannija Piccolija i Waltera Breua, s kojima je surađivala (među ostalima) hrvatska lingvistica Snježana Marčec. Osnova je tom rječniku Piccolinijev već spomenuti rječnik, koji je bitno proširen. W. Breu veliki je poznavatelj moliških govora, autor niza priloga o njima, također jedan od priređivača talijanskoga izdanja (Campobasso 1997) Rešetarove njemački pisane monografije.

O pćenito se o hrvatskim dijalektalnim rječnicima može reći da najčešće sadrže mali broj natuknica, no rječnik Kruča sasvim očito nije takav. Također su naši dijalektni rječnici obično istojezični (tj. hrvatske dijalekatne riječi tumače hrvatskim standardnim jezikom), no kručki rječnik to nije. On sadrži kručke riječi, standardne talijanske, standardne hrvatske i standardne njemačke. Rječnici izvornih hrvatskih govora obično sadrže veliki broj natuknica što pripadaju istom tematskom krugu, a to se u priličnoj mjeri može reći i za kručki rječnik. Obično u našim rječnicima postoje izgovorne odrednice natuknica, kako je i u Piccoli - Breuevu djelu. Hrvatski rječnici često sadrže egzemplifikacije, primjere za uporabu riječi iz natuknica, no tako nije u novom kručkome rječniku.

Inače kručki rječnik počinje predgovorom i naputkom za upotrebu rječnika, zatim slijedi rječnik kojem su dodani izvanredno korisni registri: talijansko - kručki (-na našu-), hrvatsko - kručki, njemačko - kručki. Gramatika kručkoga govora opisana je prilično detaljno, a nama je ovdje tek napomenuti da su govori moliških Hrvata uopće možda najizrazitije izmijenjeni slavenski idiomi pod tudim (ovdje talijanskim) utjecajem. Na kraju su tekstovi iz Kruča i iz Mundimitra te bibliografija.

Sigurno je knjiga terceta Breu - Piccoli - Marčec važno izdanje, potrebno hrvatskoj dijalektologiji. Kručanima i drugim moliškim Hrvatima, izdanje za koje je dobro da je u elementarnom vidu poznato i širem krugu ljudi.

Vučedolski kalendar: Na trbušastoj zdjelici amforici, pronađenoj u Vinkovcima

Preteča kalendara: Terina s grafičkim obrisima horizonta

U »Brdu« Antuna Šoljana Sizifov će kamen dosljedno i strasno gurati također samo muškarci. U uniformama! U »Galilejevu užasašću« također ratuju samo dva muškarca – dogmatik i učenjak. Ženu i ne spominju.

Što je sa ženom u pravoj drami? Ona je, dramski, ravnopravno biće. Ona je Hasanaginica, koja to dramsko dobiva još zbog toga što nema građansko. Ona je Laura, koja za ravnopravno izgara i bori se. Ona je Jokasta, koja je ležala sa svojim sinom, a koliko je to tragično, osjetit ćemo i na njoj samoj. Ona poludi zbog Hamleta, ona se udala za strica, brata oca mog, da bih ja, Hamlet, mogao poludjeti i dovesti do ludila one koje volim. Ako Kraljica i Ofelija i nemaju mnogo prostora za svoje šire podatke, ako ih Hamlet također smatra glupima i nedostojnima sebe, ako su one i pomalo blijede kao likovi, ne možemo im nijekati odraz na Hamletov život, na razvoj Hamletove drame. Obadviye su žene Demostenu nekako izvan njegove drame, i to nije dobro.

U modi današnje drame makli smo ženu iz prilike da nas ljubi, da joj praštamo gluposti, da čini zla, da patimo zbog nje, »oslobodili« smo je prilike da živimo za nju. Makli smo je, na neki način, iz svega onoga zbog čega živimo, pa tako i dramski. Lišili svoj spol drugog spola i problema da se oni spajaju, kako je bilo i do sada. Drame su nam tako postale impotentne, samozadovoljavajuće, preselile se u glavu, pa otuda ne djeluju donjim organima. Mislim da to nije dobro. Profesionalno, ne podnosim mnogo igru s glumcima. Zbog »dramskoga« u njima. Stvaraju dramu tamo gdje ne bi trebalo da je bude. Teško je prilagoditi profesionalizam svemu onome što nosi ženski organizam. No, za divno čudo, ti mi odbojnici nešto ne pomažu. Gluma ih, žene, nekada, od svih umjetnosti najviše uvažava. Ne mogu im, prema tome, nijekati ni rezultate, bez obzi-

KNJIŽEVNI PODLISTAK

ra na moju podršku. Ne mogu izdržati, a izdržljive su. Dakle, lažu, a to je dramatično. Zadržive me uvijek iznova snagom šarma, dražešću, zloćom, glupošću, ljepotom. Baš kao i u nas. I upravo zbog toga ne bi trebalo Demostena puštati da lupeta šam.

STARI DANI ZAGREBAČKOG DRAMSKOG KAZALIŠTA

Ne znam da li je baš pametno upuštati se u temu kojoj ćeš već nakon uvoda biti i predmetom samim. Govoreći, pišući o ZDK, nužno je, naime, pisati o sebi. Nalazim se, glumački rečeno, na zadatku da igram živu osobu, sebe, da o njoj sudim, suosjećam s njom, presuđujem nad glupostima, iznalazim vrline.

Da zagrizam u vlastiti intimitet i taštinu.

Ime Zagrebačkog dramskog kazališta bila je mala, tračerska, provincijalna tema amatera u Osijeku, u pauzama proba »Pouzdanog sastanka« Joze Ivakića, koje je zaljubljenio vodio stari Gavellin suradnik i pomoćnik, a tada naš redatelj, Emil Karasek. Pomalo otpadnik centra i redatelj u Subotici, pa u Osijeku, nije je mogao bez skepse, tako tipične za kazališni svijet, popratiti vijest koja se proširila iz Zagreba: mladi osniavaju svoj teatar i udaljuju se iz kuće na Trgu maršala Tita.

»Sve će biti u redu dok stari ne odapne, a onda će se rasuti...« – tako je, otprilike, zvučao njegov skeptičizam prema žutokljuncima koji su se u Zagrebu, s njemu dobro poznatim starcem, odlučili da krenu na nove izazove.

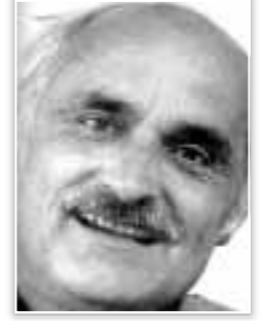
Danas, nakon popriličnog odstojanja od toga dijaloga uz kavu, a prošavši dobar dio onoga što je tih dana bilo najavljeno u Zagrebu, ne bih mogao ustvrditi kako stari Karasek nije imao pravo.

No, prisjetimo se, istodobno, svake

GLUMČEVI ZAPISI

Ulomci iz knjige Fabijana Šovagovića

Zamijenivši prava s kaširanima, Gavella je, dakle, u meni začeo jednu laž, koju ćemo od tada nastojati pretvarati u istinu. Relativnu, naravno. Rekao je da se zove scenska, i da to nije ona »koju sam tam, u Slavoniji svojoj navičl«

»točne« riječi o teatru. Po njoj, stari Karasek prorokao je način i glavne lopotne puta koji je čekao tada mlade ljude...

Uostalom, ljudima pri kraju životnoga puta i nije teško biti vidovit.

Ta mu mala vidovitost, ipak, nije smetala da i mene, žutokljunca srednjoskolskog, gurne u upravo njezavljena gibanja u Zagrebu. Istrgao je Malvolija iz cjeline i, s punom ambicijom, ugrao, preko sebe, onog istog tamo starca iz Zagreba, u mene. Godinama vjerni asistent Gavelle poslao je tako svoju kopiju pred izvoriste: katedru na Kazališnoj akademiji. Starac za katedrom, Gavella odmah se prepoznao preko moje treće varijante, pa je, valjda, i to odlučilo da budem jedan od prvih glumaca akademaca, prvoškolača, koji je upao na ispražnjeno mjesto uloge desnog radnika u trećem činu »Golgote«. U pari neosušene žbuke obnavljanog gledašta, u mreži zidarskih skela, »Golgota« je mijesala svoje čekiče i klijesta scenska s bukom onih pravih klijesta zidara i strojobravora. »Golgota« je bila izabrana da označi dvostruko radno arsenalsko otvaranje novog i mladog Zagrebačkog dramskog kazališta.

U desnom portalu razliježale su

se tada rečenice, kratke, nerazumljive, kajkavske i mijesane, štokavske, zmusane i zamumljene, koje su mi trebale objasniti svrhu moga prvog scenskog profesionalnoga zadatka. Tamo me ta nezgrapna govorna kašira upućivala kako valja bacati kaširanu klijesta na pozorničke daske. Kaširana, a ne prava, željezna, koja sam ja upravo bio napustio u slavonskom »verškotku« stolara, kolar i bačvara svoga susjeda Skokića.

Zamijenivši prava s kaširanima, Gavella je, dakle, u meni začeo jednu laž, koju ćemo od tada nastojati pretvarati u istinu. Relativnu, naravno. Rekao je da se zove scenska, i da to nije ona »koju sam tam, u Slavoniji svojoj navičl«.

A da je ta istina, doista, relativna, potvrdilo se istoga onog dana kad je osvanuo onaj dan u Subotici, premijera »Golgote« i otvaranje ZDK. Tada su se još držali teatarski govori na stranicama, pri odlasku i dolasku, bilo je mnogo zajedničkih večera i pljeska, mnogo razgovora o tome što je nekoć davno bilo ili upravo prošlo. Tako je jedan sijed gospodin, na velikoj svečanoj večeri, u času opore razgaljenosti i slave, s punim autoritetom svoga dugogodišnjeg umjetničkog i pedagoškoga rada, izjavio

kako ta »Golgota« nije ni sjena one negdašnje »Golgote« toga istog redatelja iz godine 1922., za koju je i sâm Stanislavski uskliknuo: »Cudesan teatar!« U toj tamo, nekad slavanj, »Golgoti«, bilo je ličnosti poput Pavića i Sotoška, a sada taj treći čin nose bezimni žutokljunci. Sijedi, lijepi, uvaženi starac, režiser i pedagog, bio je Tomislav Tanhofer.

Njemu, dakle, mogu zahvaliti što je uno relativizam u moje viđenje teatra i istine njegove.

Tek, ZDK, i unatoč tom prvom sudaru, postaje naša svakodnevica. Tamo se kupuju sendviči studentski, tamo se dimi u niskom buffetu, tamo se susreće serozna glumačka brada Svena Laste, tamo Dino Radojević urliče na probama, jer su »Vještice iz Salema« punokrvan, ali histeričan komad. Tamo će ga, u ime te iste histerije na sceni, napasti Mladen Škiljan, stariji redateljski kolega. Po njemu je to komad koji ima i sasvim drugih dimenzija.

Naravno, mladi će »histerični« Radojević na te »smirene« primjedbe odmah replicirati kako on nije redatelj anemičnih predstava poput ovoga prvoga... Uz put, anemija je, po njemu, Radojević, smrt teatra.

Tako su, eto, počeli prvi šokovi.

Gavella tada još nije umro; on će poslije uvidjeti da je suviše u dijalogu koji se već proširuje na Spaicu i Violica, pa se tako, nakon desetak godina, ili možda manje, ispunja ono prvo djelomično i relativno proročanstvo Karasekovo.

Ipak, i bez mene, i mnogih drugih, a opet na sreću starog relativizma stvari teatarskih, kolektiv nije umro. On i danas živi i radi. I dobro radi. No, budući da je ovom relativitetu kraj, vratimo se, načas, početku. Upoznajmo glumce toga novog pohoda na scenu. Histerične, smirene, premlade i oni koji ti nisu.

Upoznajmo Kvrgića u njegovoj ulozi Engleza u »Ljubavi četvorice pukovnika«. Upoznajmo prvu šokiterapiju takozvane transformacije, njegova guturalnog ispušćenja donjih vilica, njegove scenske starosti, a bijaše mladac od dvadeset i pet godina. Početnik u kući HNK nije se ovdje osjećao potisnut Ervinom Dragman, snažnom ličnošću, pa je, uz Duku Tadića i Miju Oremović, to bilo prvo oslobođenje njegovo, a naše prvo bistenje stvarnih razloga zašto su mladi morali u svoj teatar. Upoznajmo smirenog Svena Lastu, u prvom zvuku točne Krelzine rečenice, hladne, superiorne i ubitačne. Kruč, koji se u toj rečenici nerovno koprcu, Lonzu, koji je svladava čistom školskom dikcijom ponoseno i darovito. Šubića, koji dikciju nadomješta mekom igrom svoga poremećenog Lenja u »Miševima i ljudima«, Marottija, koji dječjački parira i, najposlije, dva starca: Rogoza sa svojim kopsfusom« iz »Logora«, i Becka koji u Steinbecku ubija realizmom.

Upoznajmo Nelu Eržišnik u sjajnoj skici za jednu babu u »Vješticama iz Salema«. Tamo je i Vjeročka Žagar, u Lorki. U Ustinovu, nešto

slično Kvrgiću započinje Mia Oremović. Tu je i rustični homoseksualac »U logoru«, »koga su prilike na to navele«, Valter Duke Tadića, prvo lice protiv čije koncepcije ustaje autor, ali uzalud. Gavella znade da se »deformacije« stječu i prilikama, a ne samo po dramama.

I kad se razborito rekapituliraju ti prvi dojmovi o novim pojavama danas, glumci se svojih prvih dosegâ nisu riješili. Tek, kome su ih utvrdili, kaznili iakustvom, lišli zanosa. Ono što je Kvrgić bio u »Pukovnicima«, razvijalo se preko Kir-Janje, Scapina, Jovadina, Pometa u ono što je izrazio i Mockinpottu, posljednjem krik u savršensvu svojih mogućnosti. Kao da je talentu slamao samo drugo tekstone, a pisao uvijek sebe, s istim onim prvim, sada u svakom novom tekstu produbljenim, naznakama. Gregor Svena Laste pretvarao se tako u Suca u »Korupciju pravde« Uga Bettija, u Suknara u Pathelinu ili starca u »Posljednoj vrpici« Samuela Becketta.

Taj proces kao da je uočljiv kod najpoštenijih. U onih koji nisu varali. Drago Krča, kao Horvat, zbog takva stava, dugo nije mogao iz grča, sve dok nije smirio se u Savonoroli. Mia Oremović ponijet će svoju pukovnikovicu, prostu ženu, u škrtije likove, zatumljujući vlastitu prirodu i krivicom drugih, a Nela Eržišnik bježat će iz stega teatra u estradu, u slobodu radničkih hala i stadiona, jer je njoj teatar, još na početku, bio preuzak za ono što je željela reći. Sabijala se ona, dođuše, u gospode Alving ili Ministarke, nadigrala je čak i Kvrgića u »Stolicama« Inescovim, ali to nije bila njezina disciplina i njezin glumački krik, iako je zaprepasujuće oštro prodirala u oko i uho gledalaca. Pošla je za pozivom publike. I bila potajni naš kriterij u dodvoravanju publici ili u njezinu odbijanju. Krenula je po instinktu, baš kao što ni Šubić i Tadić nisu mogli izvan njega.

(Nastavlja se)